

ԼԵԳԵՆԴՆԵՐ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՍԻՆ

Գ.

ԻՄԱՍՏՈՒՆՆԵՐԻ ԶՐՀՈՐԸ

Հին հրէական երկրում երևացել էր Երաշտը: Անգուլթ ու անողորձ՝ անցնում էր նա հորացած խոտերի ու թառամած տատասկների միջով:

Ամառն էր: Արեգակն այրում էր լեռների մերկացած լանջերը, թոյլ քամին բարձրացնում էր կրէ փոշին բացմոխրագոյն ճանապարհի վրայ, իսկ տօթից ուժասպառ եղած հօտերը ժողովուհի էին տափաստանների վրայ գլուխուղ ցամաքած առուակների շուրջը:

Երաշտը թափառում էր այս ու այն կողմ և որոնում էր ջրոտ տեղեր: Նա դիմեց Սողոմոնի լճակը և տհաճութեամբ նկատեց, որ լճի մէջ բաւական ջուրկայ պահուած: Յետոյ նա գնաց դէպի վար, Դաւթի նշանաւոր ջրհորը, որ գտնւում է Բեթղեհէմի մօտ և այնտեղ էլ ջուր տեսաւ: Եւ, օրօրուելով, շարունակեց նա իւր ճանապարհը Բեթղեհէմից դէպի Երուսաղէմ:

Հասնելով ճանապարհի կիսին, նա տեսաւ իմաստունների ջրհորը, որ գտնւում էր ճանապարհի եզրին և իսկոյն նկատեց, որ ջրհորը ցամաքելու վրայ է: Երաշտը նստեց ջրհորի բերանի սալի վրայ և ցած նայեց: Զրի փայլուն մակերևոյթը, որ առաջ մինչև հորի բերանն էր հասնում, այժմ խիստ խորն էր իջել, իսկ ջրհորի յատակում գտնուող տիղմն ու ցեխը ջուրը դարձրել էին կեղտոտ ու պղտոր:

Երբ Երաշտի այրուած ու փոշեհար դէմքն երևեցաւ

ջրի աղօտ հայելու մէջ, ջրհորի խորքից լսուեցաւ մի ցա-
ւազին ճղփիւն։

— Կուգէի իմանալ, — ասաց Երաշտը, — Թէ երբ պէտք
է հասնի քո վերջը։ Հագիւ Թէ գտնուեն աղբիւրներ, ո-
րոնք կարողանային կեանք տալ, վերակենդանացնել քեզ։
Իսկ անձրևի մասին, փառք Աստուծոյ, դեռ մի երկու-ե-
րեք ամիս մտածելն իսկ աւելորդ է։

— Հանգստացիր, — հառաչեց ջրհորը, — ոչ մի բան այլ
ևս ինձ օգնել չէ կարող։ Փրկել ինձ կարող է միայն դրախ-
տի աղբիւրը։

— Ես չեմ հեռանալ քո մօտից, մինչև որ դու բոլո-
րովին կը ցամաքես, — ասաց Երաշտը։

Նա տեսնում էր, որ հին ջրհորը շատ քիչ պիտի
ապրի, ուստի ուզում էր զուարճանալ նրա մահուան տե-
սարանով, այլ և ուզում էր ուրախանալ այն բանով, Թէ
ինչպէս կեանքը կաթիլ-կաթիլ պիտի ձգէ նրան։ Նա պըն-
դացրեց իւր տեղը ջրհորի բերանի մօտ և սկսեց ուրա-
խութեամբ ականջ դնել նրա վերջին հառաչանքներին։ Նա
հրճուում էր, երբ տեսնում էր, Թէ ինչպէս ծարաւից տան-
ջուած ճամբորդները մօտենում էին ջրհորին, գցում էին
իրենց դոյլերը նրա մէջ և դուրս էին քաշում մի քանի
կաթիլ պղտոր ու աղմոտ ջուր։

Այսպէս անցաւ մի ամբողջ օր և երբ մութը վրայ
հասաւ, Երաշտը նորից նայեց ջրհորի մէջը։ Խորքում դեռ
ևս մի քիչ ջուր էր երևում։ Եւս կը նստեմ այստեղ ամ-
բողջ գիշերը, — բացականչեց նա, — Մի շտապիր, արևածա-
գին ես նորից կը նայեմ և այն ժամանակ, կասկած չը
կայ, որ ոչ մի կաթիլ ջուր մնացած չի լինիլ քո մէջ։ Եւ
Երաշտը ծալապառիկ նստեց ջրհորի ծածկոցին։ Վրայ հասաւ
հրէական աշխարհին ցերեկից աւելի սոսկալի, տանջալից
ու հեղձուցիչ գիշերը։ Իւրաքանչիւր բոպէ լսում էր չա-
ղախների ու շների ոռնոցը, որին իրենց հեղձուկախոռնե-
րից ցաւազին պատասխանում էին ծարաւից ու ժառապառ
եղած էշերն ու կովերը։ Երբեմնակի փչող քամին այրող

էր ու խեղդող, որպէս քնած հրէշի տաք ու ծանր շնչառութիւնը և ամենևին զովութիւն չէր տալիս բնութեանը:

Աստղերը փայլում էին իրենց ամբողջ գեղեցկութեամբ, իսկ նորածին լուսինը պատել էր մոխրագոյն բլուրները կանաչագոյն առկայծող լուսով: Եւ տեսաւ երաշտը, թէ ինչպէս մի մեծ քարալան բարձրանում է այն բլուրի վրայ, որտեղ գտնւում էր իմաստունների ջրհորը:

Երաշտը ուշադրութեամբ նայեց ճամբորդներին և ուրախութիւնը տիրեց նրան, երբ մտածեց, որ ծարաւը յագեցնելու համար ջրհորի մօտ վազող այդ մարդիկ ոչ մի կաթիլ ջուր չեն գտնելու: Քարալանի մէջ այնչափ շատ մարդիկ ու կենդանիներ կային, որ նրանք կարող էին դատարկել ջրհորը, եթէ նոյն իսկ լիքը լինէր նա: Յանկարծ նրան թուաց, որ մի ինչ-որ խորհրդաւոր և արտասովոր բան կար գիշերով ճանապարհորդող այդ քարալանի մէջ: Բոլոր ուղտերը ասես յանկարծակի երևեցան բլրի վրայ, որ բարձր էր հորիզոնից: Կարծես նրանք իջել էին բլրի վրայ ուղղակի երկնքից: Լուսնի լուսով նրանք սովորականից աւելի խոշոր էին երևում և, թուի թէ, խիստ հեշտութեամբ էին տանում ծանր բեռը:

Բայց միևնոյն ժամանակ ոչ մի կասկած չէր կարող լինել, որ դրանք իսկական ուղտեր ու մարդիկ էին: Երաշտը կարողանում էր նոյն իսկ որոշել, որ առջևում գրտնուող երեք կենդանիները ազնուացեղ միաստպատ ուղտեր էին և ունէին մոխրագոյն փայլուն բուրդ: Նրանք խիստ հարուստ սարք ու շքեղ ծածկոյթներ ունէին, իսկ նրանց թամբերի վրայ նստած օրօրւում էին երեք գեղեցկատեսիլ ու ազնուազարմ հեծուորներ:

Քարալանը կանգ առաւ ջրհորի մօտ, ուղտերը երեքն էլ ծունկ իջան ու վար իջեցրին հեծուորներին: Բեռնաւորուած ուղտերը կանգնած մնացին, նրանց մօտեցան ուրիշ ուղտեր և շուտով գոյացաւ մի հսկայական զանգուած, որտեղ երկար պարանոցները, սապատներն ու վարպետօրէն կապկպած բեռները խառնուել էին իրար:

Երեք հոգին մօտեցան Երաշտին և գլուխ տուին նրան, ըստ արևելեան սովորութեան՝ դնելով իրենց աջ ձեռքը ճակատին և կրծքին։ Նա տեսաւ, որ նրանք հագած էին ձիւնի նման ճերմակ շորեր և նոյն գոյնի գլխի անագին փաթթոցներ ունէին, որոնց վրայ փայլում էին՝ կարծես ուղղակի երկնքից իջեցրած՝ ճաճանչաւոր աստղեր։

— Մենք հեռու երկրիցն ենք եկել, — ասաց օտարականներէից մէկը, — և խնդրում ենք, ասա մեզ, յիշաւի՞ մեր առաջ իմաստունների ջրհորն է։

— Այսօր նա դեռ այդպէս է կոչւում, — պատասխանեց Երաշտը, — բայց վաղն արդէն այստեղ ջրհոր չի լինիլ։ Նա այս գիշեր կը ցամաքի։

— Այդ հասկանալի է, որովհետև դու այստեղ ես, — ասաց ճանապարհորդը։ — Բայց միթէ՞ դա այն սրբազան ջրհորներից չէ, որոնք երբէք չեն ցամաքում։ Այլապէս ինչո՞ւ է կրում նա այդ անունը։

— Ես գիտեմ, որ դա սրբազան ջրհոր է, ասաց Երաշտը, — բայց ի՞նչ նշանակութիւն ունի այդ։ Այն երեք իմաստունները, որոնցից այս ջրհորը ստացել է իւր անունը, չէ՞ որ վաղուց արդէն դրախտումն են։

Ճամբորդները լռեալայն իրար նայեցան։

— Բայց դու գիտեմ այս հին ջրհորի պատմութիւնը, — հարցրեց նրանցից մէկը։

— Ես գիտեմ բոլոր ջրհորների, գետերի, առուների և աղբիւրների պատմութիւնը, — հպարտութեամբ պատասխանեց Երաշտը։

— Բարեհաճեցէք պատմել մեզ համար իմաստունների այս սրբազան ջրհորի պատմութիւնը, — խնդրեցին օտարականները։

Եւ, նստելով Երաշտի՝ ամեն մի կենդանի շնչի այդ հին թշնամու շուրջը, նրանք պատրաստուեցան լսելու։

Երաշտը հագաց, շտկուեց, որպէս հեքիաթաբան, իւր բարձր նստարանի վրայ և սկսեց իւր պատմութիւնը։

«Միգիայում մի քաղաք կայ, Հաբէշ անունով, որ

գտնւում է ուղիղ անապատի մէջ և որտեղ ես սիրում եմ ապրել: Այդտեղ, սրանից երկար տարիներ առաջ, ապրում էին երեք հոգի, որոնք յայտնի էին որպէս իմաստուն մարդիկ: Նրանք շատ աղքատ էին, մի բան, որ կարող էր անհաւատալի երեւալ Հաբէշի համար, որտեղ գիտութիւնը խիստ յարգի է և լաւ վարձատրւում է: Բայց այդ մարդիկ ուրիշ կերպ լինել չէին կարող. նրանցից մէկը չափազանց ծեր էր, միւսը հիւանդ էր բորոտութեամբ, իսկ երրորդը սև խափշիկ էր, հաստ շրթունքներով: Շրջապատողները առաջինին համարում էին խիստ ծերացած, այնպէս որ կորած ու անօգուտ էին կարծում նրա իմաստութիւնը, երկրորդից խուսափում էին, սոսկալով վարակուելուց, իսկ երրորդին լսել անգամ չէին ցանկանում, որովհետև մարդիկ Հաբէշում համոզուած էին, որ Եթովպիայից ոչ մի իմաստուն միտք չի կարող դուրս գալ:

Կարիքը բարեկամացրել էր երեք իմաստուններին: Ցերեկով նրանք ողորմութիւն էին հաւաքում տաճարի միկնոյն դռների մօտ, իսկ գիշերները քնում էին միկնոյն տանիքի վրայ: Չը բաժանուելով իրարից, նրանք գոնէ, կարողանում էին մի կերպ անցկացնել ժամանակը, հաղորդելով իրար կեանքի ու մարդկանց մասին իրենց արած դիտողութիւնները:

Մի անգամ գիշերը, երբ նրանք կողք-կողքի պառկած էին տանիքի վրայ, որ խօսքէն ծածկուած էր խաշխաշի կարմիր ծաղիկներով, նրանցից Աւագը զարթնեց և հազիւ բացել էր աչքերը, որ սկսեց վերկացնել միկններին:

—Օրհնեալ լինի մեր աղքատութիւնը, որ ստիպում է մեզ բաց օդի մէջ քնել,— բացականչեց նա:— Զարթեցէք և նայեցէք երկնքին:

Այդ այնպիսի մի գիշեր էր, —ասաց Նրաշտը մի քիչ մեղմելով իւր ձայնը,—որ ոչ ոք չի կարող մոռանալ: Այնպէս լոյս էր, որ սովորաբար մութ երկնակամարը թւում էր խորը և թափանցիկ և ալեկոծւում էր ծովի նման: Լոյսն երեւում էր, իսկ աստղերը, կարծես, լողում էին

երկնքի խորութեան մէջ՝ ոմանք նրա փայլուն ալիքներում, իսկ ոմանք այդ ալիքների մակերևոյթի վրայ:

Եւ երեք իմաստունները նայելով երկնքին, նկատեցին այնտեղ մի փոքրիկ բիծ, որ ցած էր թռչում երկնքի բարձունքից աղեղից արձակուած նետի նման: Քանի մօտենում էր նա, լուսաւորւում էր բացուող վարդինման, — թառամեն բոլորը վարդերը... Բիծը շարունակ մեծանում էր, նրա մութ մասերը չքանում էին և ահա, առաջին չորս թերթիկները վառ կերպով լուսաւորուեցան:

Վերջապէս մերձենալով ամենամօտիկ աստղին, բիծը կանգ առաւ: Այն ժամանակ նրա մութ ծայրերը բոլորովին թեքուեցան մի կողմ և թերթիկ-թերթիկի յետևից բացուեց մի հիանալի աստղ, որի վարդագոյն փայլի առաջ նսեմացան երկնակամարի մնացած բոլոր աստղերը: Երբ խեղճերը տեսան այդ, նրանք իրենց իմաստութեան զօրութեամբ հասկացան, որ այդ ժամին երկրիս վրայ ծնուել է մի թագաւոր, որը իւր փառքով նսեմացնելու է Կիւրոսի կամ Ալէքսանդր մեծի փառքը: Եւ նրանք ասացին իրար. «Գնանք նորածնի ծնողների մօտ և պատմենք մեր տեսածը: Շատ կարելի է նրանք դրա փոխարէն կը վարձատրեն մեզ մի քսակ ոսկով, կամ կը նուիրեն մեզ ոսկեայ ապարանջան»:

Նրանք վերցրին իրենց երկայն ցուպերն ու ճանապարհ ընկան: Դուրս գալով քաղաքից, նրանց կանգ առան անվճռականութեան մէջ քաղաքային դռների մօտ: Նրանց առաջ ընկած էր մեծ անապատը, որ սարսափ էր ազդում մարդկանց: Բայց նայելով նրան, նրանք նկատեցին, որ նոր աստղից մի նեղ շերտ ընկել է անապատի վրայ և կարծես հրաւիրում է նրանց հետևելու իրեն: Եւ նրանք վստահութեամբ շարունակեցին իրենց ճանապարհը, հետևելով իրենց առջևից վազող այդ լոյսի շերտին: Ամբողջ գիշերը, խօսելով նորածին մանուկ թագաւորի մասին, նրանք գնում էին անծայր ու աւագոտ տափարակով: Նրանք, անկասկած, կը գտնեն նրան ոսկեայ օրօրոցի մէջ

Թանգագին ակնեղէնների հետ խաղալիս... Նւ գիշերն անցնում էր աննկատելի խօսք ու զրոյցի մէջ, թէ ինչպէս թագաւորն ու թագուհին, նորածնի ծնողները, դուրս կը գան նրանց առաջ, իսկ իրենք կասեն նրանց, թէ երկինքը գուշակում է նրանց որդուն կարողութիւն և հօրութիւն, գեղեցկութիւն և երջանկութիւն, որի հետ նոյնիսկ Սողոմոնի երջանկութիւնը համեմատութեան դնել չի կարելի:

Նրանք պարծենում էին, որ Աստուած իրենց է ընտրել ու ցոյց տուել հրաշալի աստղը: Իհարկէ, ասում էին նրանք, մանկան ծնողները կը տան մեզ առնուազն քսան քսակ ոսկի, իսկ շատ կարելի է, կը նուիրեն այնպիսի մի ընծայ, որով ընդ միշտ մենք ազատուած կը լինենք աղքատութիւնից ու զրկանքներից:

Ես պառկած էի անապատում այնպէս, ինչպէս առիւծն է իւր գոհին դարանամուտ լինում,— շարունակեց Նրաշտը,— այնպէս ցանկանում էի տանջել ծարաւով և ընդհատել նրանց ճանապարհորդութիւնը: Բայց նրանք իմ ձեռքից պրծան: Ամբողջ գիշերը առաջնորդում էր նրանց աստղը, իսկ առաւօտեան, երբ լոյսը բացուել էր և միւս աստղերը մարել էին, նա շարունակում էր փայլել և լուսաւորել անապատը, մինչև որ հասցրեց նրանց մի օազիսի, որտեղ նրանք գտան աղբիւր և արմուենիներ: Նրանք հանգստացան այնտեղ ամբողջ օրը, իսկ մութը վրայ հասնելուն պէս, նորից վարդապոյն լուսով փայլեց աստղը և, լուսաւորելով իմաստունների ճանապարհը, տարաւ նրանց դէպի առաջ: Մարդկային կարծիքով,— շարունակեց Նրաշտը,— դա մի հիանալի ճանապարհորդութիւն էր: Աստղը այնպէս առաջնորդում էր նրանց, որ նրանք չէին նեղւում ոչ քաղցից և ոչ ծարաւից: Նա տանում էր նրանց ծակծկող թփերի կողքով, հեռու էր պահում նրանց վտանգաւոր աւազուտներից, պահանում էր այրող արևից և անապատի խեղդող մրրկից: Իմաստունները շարունակ կրկնում էին. «Աստուած պահանում է մեզ... Նա օրհնում է մեր ուղին, մենք նրա

դեպպաններն ենք».. Բայց ես, իրենց համար իսկ աննկատելի կերպով՝ արդէն իշխել էի նրանց վրայ և մի քանի օրից յետոյ այդ ճամբորդների սիրտը դարձաւ անապատ, նոյնչափ անկենդան, որչափ այն անապատն էր, որով անցնում էին նրանք: Նրանց հոգին լցուել էր անպտուղ հրպարտութեամբ և շահասիրութեան թոյնով:

«Մենք Աստուծոյ դեպպաններն ենք,—կրկնում էին նրանք:—Նորածին թագաւորի հայրը պարտաւոր է նուիրել մեզ առնուազն ոսկով բեռնաւորուած մի քարաւան»...

Վերջապէս աստղը հասցրեց նրանց հոչակաւոր Յորդանան Գետը և ապա, դէպի վեր՝ հրէական երկրի բլուրների մօտ: Եւ մի անգամ, գիշերով, նա կանգառաւ Բեթղեհէմ անունով մի փոքրիկ քաղաքի վրայ, որի ճրագներին լոյսն երևում էր կանաչադարձ Ձիթենիների միջից, որոնցով ծածկուած էր ժայռոտ բլուրը:

Ճանապարհորդների հայեացքը փնտրում էր շքեղ պալատներ, հոյակապ աշտարակներ, անմատչելի պարիսպներ... Բայց ոչ մի բանից չէր երևում, որ դա թագաւորանիստ քաղաք է: Ամենից վատն այն էր, որ աստղը նրանց նոյն իսկ քաղաքի ներսը չէր առաջնորդում, այլ կանգ էր առել ուղղակի ճանապարհի մօտ գտնուող մի ինչոր խղճուկ այրի վրայ: Նրա քնքոյշ ճառագայթները հասնում էին այրի մուտքին, և երեք իմաստունները, նայելով այրի խորքը, տեսան մի մանկան, որ հսնգիստ քնած էր մօր ծնկներին:

Եւ, թէև իմաստունները տեսան, որ լուսոյ մի փայլուն պսակ կապել էր մանկան գլուխը, ոակայն նրանք տարակուսանքի մէջ կանգնած էին ֆառցել մուտքի առջև: Նրանք չը մտան այրը, որպէզի նախագուշակեն մանկանը փառք և թագաւորութիւն: Նրանք շուռ եկան և, աշխատելով աչքի չընկնել, ցած իջան բլրի վրայից:

«Միթէ մենք ուղարկուած էինք մեզ նման աղքատ ու չնչին մարդկանց մօտ,—ասում էին նրանք:—Միթէ Աստուած բերաւ մեզ այստեղ, սր մենք, ուրիշներին մեզ

վրայ ծիծաղեցնելու համար գուշակենք մի որ և է հովուի երեխային պատիւ ու փառք: Այդ երեխան իւր ամբողջ կեանքում ոչխարներ պիտի արածացնէ դաշտում:—Երաշտը լոեց և շարժեց գլուխը, կարծես թէ դրանով հաստատելով իւր խօսքերը: Մի՞թէ ես ճիշտ չէի ասում,—կարծես հարցնելիս լինէր նա:—Անապատի աւազից աւելի անկենդան բաներ կան, բայց մարդկային սրտից աւելի անպտուղ ոչինչ չը կայ աշխարհիս երեսին:

—Երեք իմաստունները երբ մտածեցին, որ թերևս իրենք սխալուել են և կորցրել աստղի ցոյց տուած ճանապարհը,—շարունակեց Երաշտը,—մի քիչ հեռացան և աչքերը վերև բարձրացրին, որպէսզի աստղին նայելով, գտնեն ուղիղ ճանապարհը: Բայց աստղը, որ բերել էր նրանց արևելքից, արդէն անյայտացել էր երկնքի վրայից:

Երեք օտարականները, որ ուշադրութեամբ լսում էին Երաշտի պատմութիւնը, այս խօսքերի վրայ ցնցուեցան, իսկ նրանց դէմքին արտայտուեց խորին տանջանք:

—Այդ ժամանակ, շարունակեց Երաշտը,—պատահեց մի վերին աստիճանի ուրախալի բան, եթէ դատենք այնպէս, ինչպէս առհասարակ մարդիկ են դատում: Չը տեսնելով մեծ աստղը, իմաստուններն, իհարկէ, իսկոյն հասկացան, որ մեղք են գործել Աստծոյ առաջ: Եւ նրանց էլ պատահեց այն,—շարունակեց զգուանքից ցնցուելով Երաշտը,—ինչ որ պատահում է աշնանը երկրի հետ, երբ հասնում է անձրևների ժամանակը: Նրանք դողում էին սարսափից, որպէս երկիրն է դողում կայծակի հարուածներից և ամպերի որոտումից: Նրանք բոլորովին ընկճուեցան և նըրանց սրտին տիրեց հեզութիւնը, ինչպէս զարնանը բռնում է առաջին կանաչը...

Երեք օր ու գիշեր նրանք թափառում էին այդ երկրի մէջ և որոնում մանկանը, որին երկրպագելու համար բերել էր նրանց հրաշալի աստղը: Բայց նա չէր երևում գիշերուայ խաւար երկնքում: Նրանք հետգհետէ աւելի և աւելի կորցնում էին ճանապարհը և աւելի սաստիկ տի-

րում էր նրանց թախիժը: Երրորդ դիշերը նրանք մօտեցան այս ջրհորին, որ յագեցնեն իրենց ծարաւը: Այդ ժամանակ Աստուած խղճաց նրանց և ներեց նրանց մեղքը: Կռանալով ջուր խմելու, նրանք տեսան ջրհորի խորքում իրենց առաջնորդող աստղի դողդոջիւն ցուլը: Նրանք ուրախացած բարձրացրին գլուխները դէպի վեր—աստղը առաջուայ նման փայլում էր, իսկ նրա վարդազոյն ճառագայթը նորից առաջնորդեց նրանց դէպի Բեթղեմէմում գտնուող այրը: Այնտեղ նրանք մանկան առաջ ընկան երեսի վրայ և ասացին. «Մատուցանում ենք քեզ խնկով ու հալուէով լի ոսկեայ գաւաթներ: Դու պէտք է լինես ամենամեծ թագաւորը, որ երբ և է եղել է աշխարհիս ստեղծագործութիւնից ի վեր: Ողջունում ենք քեզ, Արքայդ աշխարհի, մեր խոնարհագոյն պարգևներով»:

Մանուկը դրեց իւր ձեռքը նրանց խոնարհեցրած զլուխների վրայ և երբ նրանք բարձրացրին իրենց զլուխները, յայտնի եղաւ, որ նա վարձատրել է նրանց աւելի մեծ պարգևներով, քան որ կարող էր տալ ամենահզօր թագաւորն անգամ: Մերունի իմաստունը դարձել էր մի առոյգ երիտասարդ, բորոտն առողջացել էր, իսկ խափշիկը փոխուել սպիտակամորթ ու գեղեցիկ տղամարդու: Եւ ասում են, որ հայրենիք վերադառնալուց յետոյ, նրանցից իւրաքանչիւրը իւր երկրում թագաւոր դարձաւ:

Երաշտը վերջացնելով իւր պատմութիւնը, լռեց, իսկ օտարականները զովեցին նրա պատմածը: «Դու լաւ պատմեցիր,—ասաց նրանցից մէկը,—բայց ինձ զարմացնում է, որ երեք իմաստունները ոչինչ չեն անում այն ջրհորի համար, որի շնորհիւ նրանք գտել են իրենց առաջնորդող աստղը: Մի՛է նրանք մոռացել են այդ լաւութիւնը»:

«Մի՛թէ այս ջրհորը մշտապէս չի մնալու այստեղ,—ասաց միւս օտարականը,—որպէսզի յիշեցնի մարդկանց, թէ ինչպէս երջանկութիւնը, որ կորչում է հպարտութեան բարձունքներում, նորից ձեռք է բերում հեղութեան մէջ»:

«Միթէ մեռածները վատ են կենդանի մնացածներինց,
—ասաց երրորդը,—Միթէ շնորհակալութիւնը մեռնում է
նրանց մէջ, որոնք կենում են դրախտում»:

Լսելով նրանց խօսքերը, Երաշտը վայնասուն բարձրացնելով մի կողմ փախաւ եկուորների մօտից: Նա հասկացաւ, թէ ովքեր էին այդ ճանապարհորդները: Եւ, խելագարի նման նա սկսեց փախչել, որպէսզի չը տեսնի, թէ ինչպէս երեք իմաստունները պիտի կանչեն իրենց ծառաներին, բարձրացնեն բլրի վրայ ջրի տկերով բեռնաւորուած ուղտերին և ինչպէս պիտի լցուի խղճուկ ու ցամաքած ջրհորը դրախտից բերուած ջրով...

Բարգմ. ԱՐՄԷՆ ՍԱՐԿ. ԵՒ ՆԻԿ. ՏԷՐ-ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ